

יומא ע ADDENDUM

שעיר של יוה"כ שהיה נאכל לערב שאלת החלקת יואב בקבא דקשייתא

מישה שווערד

1. ספר איזהו מקומן - יומא ע

ושעיר הנעשה בחוץ - במתני' מנחות צט:
איתא דשעיר של יוהכ"פ היה נאכל
לערב במוצאי יוהכ"פ. והקשה החלקת יואב
(נקבא דקשימא) הרי יש כפרה באכילתו, וא"כ
יבוא עשה דאכילת קדשים וידחה ל"ת דעינוי
דיוהכ"פ, דאין לומר דהוי לאו שיש בו כרת,
דהרי עינוי שיעורו בכותבת ואכילה הוי
בכזית, ואפילו למ"ד חצי שיעור אסור מן
התורה (לקמן ע"ד). מ"מ אין בו כרת, ואין
לומר דאפשר לקיימו בערב דהא חביבה
מצוה בשעתה. ועי' מש"כ בהערות מרן
הגריש"א (ע"א), לישב בכמה אופנים.

וראה בכלי חמדה (הנלקט על המועדים, יוהכ"פ
סי' פ"ד) שדן אמאי לא אכלוהו חי דהוי שלא
כדרך אכילתו, ואף דאסור מדרבנן הא אין
שבות במקדש, ועוד דהו"ל לאוכלו פחות
מכשיעור, עי"ש.

2. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת יומא דף ע"א עמוד א

הקשה החלקת יואב בקבא דקשייתא. הא שעיר של יוה"כ שהיה נאכל לערב. הא כיון דאיכא מצוה באכילתם,
ובזה הוה כפרה יבוא עשה דאכילה וידחה לא תעשה דעינוי יוה"כ ולא הוה לאו שיש בו כרת, דהרי לאו דעינוי
שיעורו בככותבת ושיעור אכילה בקדשים הוא כזית, נמצא דהוה חצי שיעור. ואפילו לר"י דאסור מה"ת אינו
אלא לאו דלית ביה כרת, וא"כ יבוא עשה וידחה לא תעשה. ואין לומר הא אפשר לקיימו בערב והוה אפשר
לקיים שניהם, דהא איתא בפסחים [ס"ח] תניא אמר ר"ש בא וראה כמה חביבה מצוה בשעתה, שהרי הקטר
חלבים ואברים ופדרים כשרים כל הלילה, ואין ממתנינים להם עד שתחשך, וא"כ ה"נ נימא חביבה מצוה בשעתה
ויבא עשה וידחה לא תעשה.

[1] והיה נראה דלמאי שכתבו התוס' במנחות [ק' ע"א ד"ה ששונאין ועיי' ש"ש ברש"ש] דכשאוכל בשר
הקדשים חי אין מקיים מצות אכילה דואכלו אשר כופר בהם דבעינן דרך אכילה ואכילה דלמשחה, מ"מ
מקיים בזה שלא יהא נותר. הרי דהכא לא תקשה מידי דאפילו נימא דאתי עשה דאכילת קדשים ודוחה
לא תעשה דעינוי מ"מ הרי אין יכול לאכלו אלא חי, א"כ לא מקיים שום מצוה בזה, וליכא כאן עשה
שידחה לא תעשה דעינוי.

אמנם עדיין תקשה דתנן במנחות [צ"ט ב] חל יוה"כ להיות בשבת החלות מתחלקות לערב ובהא הוה אכילה
גמורה דכבר אפוי הוא, ואעפ"כ לא התירו לאכלו ביוה"כ בפחות מככותבת, כשיעור כזית, לקיים מצוות אכילתה.

ותקשה תיתי עשה דאכילה וידחה לא תעשה.

והיה נראה לבאר דהנה בפסחים שם מבואר מתוך סוגית הגמ' דהותר הקטרת אימורים בשבת, ומשום דחביבה
מצוה בשעתה. ומבואר התם דיש בזה תוספת טעם, שהרי דחתה שחיטה את השבת, א"כ כיון דכבר נדחה נדחה,

הוא נמי לגבי הקטרת אימורין. והא לא שייך לומר לגבי אכילת קדשים, דהרי לא מצאנו בהקרבת הקרבן דידחה עינוי דיוה"כ.

עוד היה אפשר לומר מסברא ושלא לדינא דודאי לגבי כזית דאכילת בשר ליכא למימר דיש כאן סברא דאחשביה תורה, וממילא יאסר ביוה"כ אפילו הוה פחות מזדין כותבת, ויהא בו כרת. דכיון דהלאו ביוה"כ הוא דין עינוי שיהא מעונה, וכל פחות מכותבת לא הוה עינוי כ"כ. א"כ אפילו אחשביה תורה לכזית באכילת קדשים, מ"מ מעונה אין כאן, ולא קעבר איסור עינוי שיש בו כרת.

אמנם בלחם הפנים הרי איתא לעיל [ל"ט א] דאותם ארבעים שנה ששמש שמעון הצדיק נשתלחה ברכה בעומר ובשני הלחם ובלחם הפנים וכל כהן שמגיעו כזית יש אוכלו ושבע ויש אוכלו ומותר, הרי שהברכה גרמה שהיה משביע טובא. א"כ אפשר דגם בפחות מכותבת יש כאן לאו דעינוי, דהרי אחשביה תורה וגם משביע טובא מצד הברכה. א"כ הוה כבר בגדר עינוי ולא יועיל מה שיאכל פחות מכותבת, ויהא חייב בזה כרת. **ומ"מ נראה דלדינא קשה לומר כן, דמ"מ כיון דהל"מ הוא אכילת כותבת שהוא משום עינוי, ככותבת אין כאן, אף על פי שזה נובע מסברא דעינוי ודו"ק.**

איתא בפסחים ע"א. בהא דההלל והשמחה כל שמונה. ומקשה הגמ' זימנין סגיאיין דלא משכחת לה אלא ז', וכגון שחל יום טוב ראשון להיות בשבת. ואמר רבא שם דליכא למימר דמשמחו בשעירי רגלים חדא דשעירי רגלים חי נאכלין צלי אין נאכלין ושמחה בחי ליכא. ופירש שם הר"ח דודאי נאכלים משום מצוה, דואכלו אשר כופר בהם כתיב וכיון שאין כפרה אלא באכילת כהנים. בשר חטאת אוכלין אותו חי פי' בשר נא ושמחה בבשר חי ליכא מבואר בר"ח חידוש למאד, דכדי לקיים מצוות אכילת הכהנים מותר לבשלו כשיעור נא דבזה מקיים מצות אכילה דבחי לגמרי ליכא מצוות אכילה ונא הותר בשבת, אבל שמחה שייכא בנא. ומשו"ה לא יקיים בזה מצות שמחה [ודלא כש"כ רש"י] וצ"ל דהא דמבואר במנחות דיוה"כ שחל בער"ש אוכלין בשר שיעיר חי בליל שבת, היינו דודאי שלא בזמן הקרבן לא הוה זה בכלל ההיתר לבשלו נא, היינו מסברא דהוה זה בכלל ההיתר השחיטה אבל במוצאי היום, הרי בשבת עצמה לא הוה היתר זה ודו"ק.

ולפ"ז מה שנתבאר לעיל דלא שייך עשה דאכילה כיון דאוכלו חי לפיר"ח ליתא דאה"נ דיכול לבשלו נא ויקיים בזה מצוות אכילה.

ומדברי הר"ח אלו יש יסוד למה שכתב הקרן אורה [מנחות ס"ג: ד"ה תוד"ה יום] דאפשר לבשל קדשים הנקרבים בשבת בשביל אכילתם, והשיגו עליו כמה מהאחרונים, ולפי הר"ח יש יסוד לדבריו עכ"פ בבישול נא שזה מספיק לאכילת קדשים.

עוד מבואר מדברי הר"ח שיש איסור בישול בשבת להמשיך הבישול בדבר שכבר נתבשל נא. ומשו"ה לא הותר להמשיך הבישול שיהא ראוי בזה לשמחה. ולגבי שבת נחלקו בזה הראשונים להלכה [שי"ח ס"ד ובביאור הלכה שם] אי בדבר שכבר נתבשל כמאכל בן דרוסאי אי בהמשך בישולו יש בו איסור בישול מה"ת, ומדברי הר"ח כאן מבואר כהרמב"ם שיש בזה מעשה מבשל אף על פי שכבר נתבשל כשיעור מאכל בן דרוסאי ודו"ק.

3. שו"ת מהרש"ם חלק ז סימן צג

ב"ה ב' תבא י"ז אלול תרנ"ד להרב מו"ה אליעזר משה הלוי איש הורוויץ נ"י מקראקא...

ומה שהקשה בהא דמנחות צ"ט דשעיר של יו"כ נאכל לערב והקשה דנימא דאתי עשה דאכילת קדשים ולידחי ל"ת דיו"כ דבכזית הוי כח"ש = כחצי שיעור = לגבי יו"כ וליכא אלא איסור בלא כרת עד ככותבת ואף דאפשר לקיים העשה לערב הרי מבואר ברשב"א שבת כ"ד דבכה"ג דא"א לקיים היום לא הוי בכלל אפשר לקיים שניהם. ולכאורה הי' נ"ל דהכא דיקיים בזה מצות אכילת קדשים מגו דחשיב אכילה למ"ע הוי נמי אכילה ליו"כ אבל בכריתות י"ד מוכח דאף דלגבי איסורי חלב ופיגול וכדומה מיחשב אכילה מ"מ משום יו"כ אינו חייב אלא בכותבת. והי' נ"ל עוד דגבי איסור ח"ש דאסור משום דחזי לאצטרופי לכשיעור גם בדאיכא עשה אסור כיון דבשיעור שלם איכא כרת ולא אתי עשה ודחי לל"ת שום כרת א"כ גם בח"ש אסור דמ"מ חזי לאצטרופי וכשיצטרף הרי יהי' אסור וכה"ג איתא בחולין כ' ע"ב מהיכי גמירי לה מבהמה כולא מלתא כבהמה וע"ע כה"ג בש"ך יו"ד סי' י' סקי"א דלענין אב"י דגזרו אטו ב"י גזרו שמא ישכח אף על גב דדיעבד שרי ע"ש וה"נ בנ"ד. אבל מדברי התוס' בשבועות כ"ג במ"ש דשבועה חלה על ח"ש ל"נ כן. ולכן נראה דלפמ"ש התוס' בקידושין ל"ח דגזרו כזית א' אטו כזית ב' ה"נ בזה ומטעם זה מיושב גם מה שהקשה ר"מ דביו"כ שחל בשבת יאכלו כזית דליכא כרת ויקיים מ"ע דאכילת שבת ולפמ"ש ניהא. וע' מש"ז סי' רמ"ב בהא דלוויין בריבית לצורך שבת.